

Andrzej Czop, Piotr Czop

Analiza porównawcza przestępczości zorganizowanej i międzynarodowego terroryzmu

Kultura Bezpieczeństwa. Nauka-Praktyka-Refleksje nr 24, 74-91

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KULTURA BEZPIECZEŃSTWA
NAUKA – PRAKTYKA – REFLEKSJE
NR 24, 2016 (74–91)

ANALIZA PORÓWNAWCZA
PRZESTĘPCZOŚCI ZORGANIZOWANEJ
I MIĘDZYNARODOWEGO TERRORYZMU

COMPARATIVE ANALYSIS
OF ORGANIZED CRIME AND
INTERNATIONAL TERRORISM

ANDRZEJ CZOP, PIOTR CZOP
Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego
i Indywidualnego „Apeiron” w Krakowie

ABSTRACT

Authors described the most important and influential major crimes organisations that are active worldwide. They've presented their genesis, structure, set of rules and traditions.. Authors identified as well areas of activities and main treats caused by the influence of organised crimes on economy both internal and international. Authors also focused their attention on reasons for social pathologies in organised crimes, it's dynamics and diversity. Writers have referred to the hypothesis, that they are very close ties between treats generated by organised crimes and terrorist groups. Critical analysis of literature conducted by the Authors leads to the point that there is a direct connection between groups that are committing crimes and groups perpetrating terrorist attacks. Authors analysed differences and similarities between terrorist and organised crime groups. They've proven as well that there is in fact cooperation between those two

groups, pointing that sometimes they are even the same. Final conclusion of the article is that terrorist groups and organised crimes groups are transnational and leads to the point that fighting them has to be transnational as well. Fighting both of this groups cannot have any borders or limits unless it's treating human rights.

KEYWORDS: organised crime, international terrorism, mafia

ABSTRAKT

Autorzy podjęli próbę zaprezentowania najważniejszych organizacji przestępczych działających na świecie. Przedstawili ich genezę, kulturę organizacyjną, zasady działania, tradycję, główne obszary ich aktywności oraz główne zagrożenia jakie generuje ona dla ekonomiki oraz społeczeństw zarówno w państwach skąd się wywodzą jak i dla gospodarki międzynarodowej. Autorzy zwrócili uwagę na przyczyny patologii społecznej jaką jest przestępczość zorganizowana, a także na jej dużą dynamikę i różnorodność. Odnieśli się do hipotezy, że istnieją bliskie związki tego rodzaju przestępczości z największym obecnie zagrożeniem bezpieczeństwa jakim jest terroryzm. Przeprowadzona przez nich krytyczna analiza literatury zajmującej się najgroźniejszymi formami przestępczości zorganizowanej potwierdziła, że istnieje ścisły związek pomiędzy działalnością grup dokonujących przestępstw kryminalnych i tych, których celem jest dokonywanie zamachów terrorystycznych. Autorzy dokonali analizy porównawczej terroryzmu i przestępczości zorganizowanej wskazując podobieństwa i różnice. Jednocześnie podali przykłady współdziałania pomiędzy grupami reprezentującymi te dwa, tylko z pozoru odmienne zjawiska. Tak naprawdę bardzo często wzajemnie się przenikają, a niekiedy są nawet tożsame. Artykuł kończy się konkluzją, że zarówno grupy terrorystyczne jak i przestępcze mają charakter transnarodowy, a to powoduje, że ich zwalczanie także nie może mieć granic, chyba że te które wyznaczają prawa człowieka¹.

SŁOWA KLUCZOWE: przestępczość zorganizowana, terroryzm międzynarodowy, mafia

¹ J. Piwowarski, M. Rozwadowski, *Strategia bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej. Cele i zadania*, „Kultura Bezpieczeństwa. Nauka-Praktyka-Refleksje”, Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron” w Krakowie, Kraków 2015, nr 19, s. 45 – 57.

Obecnie coraz częściej wskazuje się na bliskie związki przestępczości zorganizowanej ze zjawiskiem będącym współcześnie największym cywilizacyjnym zagrożeniem – terroryzmem². Stąd autorzy postanowili dokonać analizy najważniejszych form przestępczości zorganizowanej na świecie, pod kątem ich związków i podobieństw do międzynarodowych grup terrorystycznych. W tym celu zaprezentowali główne filary przestępczości zorganizowanej przedstawiając ich:

- kulturę organizacyjną,
- tradycję,
- główne obszary aktywności,
- najważniejsze zagrożenia jakie ich działalność generuje dla gospodarki i społeczeństw, w których one funkcjonują.

Według ekspertów Organizacji Narodów Zjednoczonych przestępczość zorganizowana przenosi się z krajów takich jak Stany Zjednoczone i Włochy do innych państw zarówno tych ubogich jak i wysoko rozwiniętych. Z przeprowadzonej przez nich analizy wynika, iż przyczyną powstawania grup przestępczych w państwach rozwijających się są czynniki takie jak: korupcja, dysproporcje i nierówności społeczne i duży odsetek osób ubogich w społeczeństwie³.

Fundamentem przestępczości zorganizowanej jest też tzw. syndrom prohibicji, zgodnie z którym zorganizowane grupy przestępcze działają wszędzie tam, gdzie istnieje zapotrzebowanie na towary i usługi niedostępne na legalnym rynku obrotu handlowego (narkotyki, prostytutka, towary akcyzowe)⁴. Ta koncepcja genezy zorganizowanej przestępczości została opracowana przez P. Lejinsa i dotyczy ona głównie rynku amerykańskiego. Na rynku europejskim istnieje dodatkowo pojęcie tzw. „czarnego rynku” pojawiające się tam, gdzie zaczyna brakować jakichś dóbr, na które istnieje zapotrzebowanie społeczeństwa. A. Marek uzupełnia koncepcję „syndromu prohibicyjnego” Lejinsa „syndromem spekulacyjnym” twierdząc, że to właśnie te dwie koncepcje rodzą „czarny rynek” i stwarzają warunki do rozwoju przestępczości zorganizowanej. Uważa on, że obydwie syndromy są ważnym czynnikiem rozwoju zorganizowanych grup przestępczych, ale nie wystarczającym. Dlatego też wyróżnia jeszcze dodatkowy, istotny

² Zob. J. Pimlott, *Encyklopedia terroryzmu*, Warszawa 2005.

³ J.W. Wójcik, *Przeciwdziałanie przestępczości zorganizowanej*, Warszawa 2011, s. 118.

⁴ Por. J. Gołębiowski, *Przestępczość zorganizowana*, Warszawa 2008,

⁵ www.thefreelibrary.com/Peter%2Blejins%2B, dostęp: 2014-09-24

czynnik, którym jest „syndrom maksymalizacji zysków” – główny cel działania zorganizowanej przestępczości.

MAFIA WŁOSKA

Badacze zgodni są co do tego, że to właśnie Mafia jest najwyższą formą przestępczości zorganizowanej. Jest to tajna organizacja stawiająca na zysk, korupcję i siłę, niszcząca każdego, kto postanowi zdradzić jej sekrety. Jedną z włoskich mafii jest sycylijska Cosa Nostra mocno powiązana ze swoim odpowiednikiem w Stanach Zjednoczonych. Członkowie tej organizacji wywodzą się z trzech regionów Sycylii tj. Palermo, Agrigento i Katanii. Wedle danych udostępnionych przez FBI składa się ona z 1200 zaprzysiężonych członków z 76 rodzin⁶. Jej działaniami kieruje Komisja Między Prowincjalna. W latach 80 doszło do wojny między poszczególnymi rodzinami zasilającymi Cosa Nostrę, a powodem narastającego konfliktu były ogromne zyski z handlu narkotykami⁷. W rezultacie 18 rodzin zostało zwycięzcami tej wojny, a dziewięć pokonanych familii znalazło schronienie w krajach Ameryki Południowej i Hiszpanii. Po „złotym” okresie mafii, który przypadł na lata od pięćdziesiątych, aż po siedemdziesiąte, kiedy to największym biznesem tej zorganizowanej grupy przestępczej był handel narkotykami, Cosa Nostra zaczęła wyraźnie słabnąć. W 2010 roku jej szef, capo di tutti capi Salvatore Lo Piccolo, został zatrzymany wraz ze swoimi dwoma synami i ważnymi członkami sycylijskiej mafii. Dzięki posiadanym przez Salvatore dokumentom zawierającym między innymi listę biznesmenów płacących haracz mafii i liście płac osób ją ochraniających, doszło do wielu aresztowań również wysokich urzędników i polityków. Włoska prokuratura ujawniła wówczas także obowiązujący, choć zdawałoby się archaiczny kodeks mafii, zwany również jej dekalogiem, brzmi on:

- Nie spotykaj się w cztery oczy z członkiem innego klanu;
- Nie pożądam żony przyjaciół;
- Nie wchodzić w konszachty z glinami;
- Nie chodzić po knajpach i klubach;
- Nie nadużywać alkoholu i nie uzależniać się od hazardu;

⁶ D. Potakowski, *Amerykańska przestępczość zorganizowana i jej zwalczanie*, „Przegląd policyjny” 1994, nr 3.

⁷ L. Palmieri, *Organized crime in Italy*, “International Criminal Police Review” 1992, nr. 435

- Musisz być na zawołanie, jeśli potrzebuje cię Cosa Nostra;
- Przestrzegaj kategorycznie umówionych spotkań;
- Szanuj żonę swoją i dbaj o rodzinę;
- Pytany przez bossa zawsze mów prawdę;
- Nie przywłaszczaj pieniędzy należących do przyjaciół i zaprzyjaźnionych klanów⁸

W związku z tak restrykcyjnymi zasadami do Cosa Nostry nie może zostać przyjęty:

- posiadający w rodzinie członka organów ścigania,
- kto zdradza żonę lub ktoś, kogo zdradza żona,
- kto zachowuje się niegodnie i nie przestrzega wartości moralnych⁹.

Kodeks ten został znaleziony także przy innych zatrzymanych członkach mafii. Wynika z tego, że jest to dokument mający moc obowiązującą w sycylijskiej mafii. Nie stosowanie się do niego, może być karane śmiercią¹⁰.

Kolejną włoską mafią jest neapolitańska Kamorra. W jej skład wchodzi 30 klanów, które są podzielone na 30 grup złożonych ze 106 rodzin liczących około 5 tys. członków. Ta zorganizowana grupa przestępcza nieprzerwanie i dynamicznie rozwija się od 1979 roku. Jej wpływy sięgają aż do Ameryki Południowej, gdzie posiada ona swoje laboratoria niezbędne do produkcji kokainy¹¹. Głównym źródłem dochodu tej zorganizowanej grupy przestępczej jest handel narkotykami, a liderem w tej dziedzinie jest klan Di Lauro. Klan ten funkcjonuje jak korporacja, zbudowany został w oparciu o system multilevel (MLS), który opiera się przede wszystkim na bezpieczeństwie informacji. W tym właśnie celu podzielony został na różne poziomy wtajemniczenia zaczynając od tych którzy finansują biznes a skończywszy na szeregowych dealerach narkotyków. Dzięki temu typowi organizacji, Klan Di Lauro na handlu narkotykami zarabia 500 tysięcy euro miesięcznie¹². Bezpieczeństwo całego systemu Kamorry jest mocno zbliżone do struktur militarnych. Jej szefowie uważają, że Polska znajduje się w obszarze wpływów Kamorry. Jeden z nich – Francesco Schiavone pseudonim „Cicciariello” (grubasek) został aresztowany w podkarpackim Krośnie. Kamorra inwestuje również swoje pieniądze w legalne

⁸ Zob. Sifakis C., *Mafia-Encyklopedia*, Kraków 2007.

⁹ Ibidem.

¹⁰ J. W. Wójcik, *Przeciwdziałanie przestępczości zorganizowanej*, Warszawa 2011, s. 138.

¹¹ Zob., R. Saviano, *Gomorra. Podróż po imperium kamorry*, Warszawa 2008.

¹² Ibidem.

interesy. Jej inwestorzy wybudowali hiszpańskie Costa del Sol. Inwestują również swoje fundusze w hotele, restauracje, piekarnie, turystykę i przemysł tekstylny. To co odróżnia Kamorrę od innych organizacji to przede wszystkim proces rekrutacji członków. Przyjmuje ona w swoje szeregi nie tylko Włochów, ale także cudzoziemców. Jest ona również najbardziej okrutną mafią na świecie, Roberto Saviano stwierdził, iż prowadząc swą zbrodniczą działalność zabiła więcej ludzi niż: Cosa Nostra, N'drangheta, mafia rosyjska, klany albańskie, ETA i IRA razem wzięte¹³.

N'drangheta zwana również mafią kalabryjską jest kolejnym zorganizowanym ugrupowaniem przestępczym działającym we Włoszech. Etymologia nazwy N'drangheta pochodzi od greckiego słowa andranghetos, co tłumaczy się jako człowieka odważnego i przebiegłego. Początek działalności tej organizacji datuje się na XVII wiek, kiedy to postrzegana była jako skuteczny obrońca chłopów, w ich walce z latyfundystami. Ale już pod koniec XIX wieku doszło do wyewoluowania tej organizacji, w typową strukturę przestępczą wzorowaną na mafii sycylijskiej¹⁴. Do końca lat sześćdziesiątych XX wieku kontrolowała obrót oliwą, owocami i warzywami. Kolejnym etapem jej działalności były uprowadzenia, wymuszenia haraczy oraz przemyt papierosów. W latach 70-tych ubiegłego wieku organizacja ta przejęła handel narkotykami¹⁵. N'drangheta uznawana jest przez znawców przedmiotu za najbardziej terrorystyczną organizację typu mafijnego. W jej skład wchodzi 18 klanów, składających się z 244 rodzin, co oznacza, że zrzesza ona 5000 osób, będących głównie mieszkańcami regionu Kalabrii. Obecnie do dużego znaczenia doszedł jeden z odłamów N'dranghety, którym jest Nuova sacra Corona Unita, licząca 20 klanów i 1400 członków¹⁶.

LA COSA NOSTRA – MAFIA AMERYKAŃSKA

La Cosa Nostra to mafia amerykańska, której założycielami byli włoscy emigranci¹⁷. Obecnie jest to najważniejsza organizacja przestępcza działająca w USA. Ze względu na genezę jej struktura jest mocno zbliżona do mafii sycylijskiej. La Cosa Nostra tworzona jest przez rodziny lub klany

¹³ Ibidem.

¹⁴ D. Southwell, *Historia przestępczości zorganizowanej*, Bremen 2009, s. 14.

¹⁵ D. Southwell, op. cit., s. 15.

¹⁶ J.W. Wójcik, op. cit., s. 147.

¹⁷ D. Southwell, op. cit., s. 28.

liczące z reguły od dwudziestu do nawet kilkuset członków. Przywódcą rodziny jest „cappo” zwany także „padrone”, którego wspomagają zastępca szefa tj. „cottocappo” oraz doradca „consigliere”. Kolejny szczebel w hierarchii to kapitanowie. Rodzina zawsze stara się zarządzać określonym terytorium. Rodziny tworzą większe kartele, które zarządzane są przez komisje regionalne. Najwyższą władzę w organizacji posiada kopuła, w skład której wchodzi dwunastu członków będących przywódcami kantonów. Do zakresu kompetencyjnego kopuły należy mediacja w sporach, wydawanie ostatecznych decyzji, orzekanie kar śmierci a także koordynacja działań w obszarze międzynarodowym. Przewodniczący kopuły posługuje się tytułem „cappo di tutti capi”. Priorytetem dla amerykańskiej mafii jest legalizacja nieformalnych zysków. Stroną księgową oraz prawniczą „prania brudnych pieniędzy” zajmują się tzw. planiści, którzy mają doskonałe przygotowanie ekonomiczne i potrafią lokować „czystą gotówkę” w legalne przedsięwzięcia¹⁸. Na rzecz mafii pracują też specjaliści od rynku inwestycyjnego, którzy prowadzą ciągły monitoring najbardziej atrakcyjnych gałęzi gospodarki. W Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej działa obecnie ok. 25 rodzin mafijnych, których główną aktywnością jest produkcja i handel narkotykami. Kontrolują one często organy i instytucje samorządowe, administracyjne i finansowe. Pobierają opłaty za „ochronę” od sieci restauracji i od firm zajmujących się odpadami komunalnymi. Największa firma wywożąca śmieci, obsługująca cały Nowy York, tak naprawdę jest w całości kontrolowana przez mafię¹⁹. Policja amerykańska w walce z mafią odniosła wiele spektakularnych sukcesów, z których największy to zatrzymanie w czerwcu 1996 roku kierownictwa rodziny Genovese, z jej capo – Liborio. Klan ten specjalizujący się w praniu brudnych pieniędzy, udzielaniu lichwiarskich pożyczek, wymuszeniach, hazardzie i oszustwach podatkowych tylko na przestrzeni kilku lat zarobił ponad 20 mln dolarów. W ostatnich latach mafia amerykańska skoncentrowała się na procederze prania brudnych pieniędzy i to nie tylko tych pochodzących z własnych przedsięwzięć, ale także będących w posiadaniu innych organizacji przestępczych na całym świecie²⁰. To bardzo zyskowny interes gdyż procentowanie pobierane przez mafię za tą usługę finansową

¹⁸ J.W. Wójcik, op. cit., s. 147.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ W. Mądrzejowski, op. cit., s. 22.

wzrosło z 6% (lata osiemdziesiąte) do nawet 22% w chwili obecnej²¹. Nie jest to prosta operacja gdyż często wymaga skorumpowania urzędników w sektorze finansowo-bankowym.

MAFIA ROSYJSKA

Mało kto ma świadomość, że mafia rosyjska prowadziła swą przestępczą działalność jeszcze przed wybuchem I wojny światowej²². W ZSRR istniała swoista symbioza pomiędzy państwem a tą organizacją, co skutkowało jej ogromnym wpływem na życie gospodarcze kraju. W Tadżykistanie czy Uzbekistanie mafia praktycznie przejęła w swoje ręce rzeczywistą władzę. Teraz trwa jej ekspansja także na rynki międzynarodowe, na niespotykaną wcześniej skalę. Takim katalizatorem rozwoju mafii rosyjskiej zwanej też „Organizacją” był rozpad ZSRR. Często w jej skład wchodziły wyodrębnione grupy etniczne: azerskie, czeczeńskie, gruzińskie, ormiańskie czy rosyjskie. Kooperują one z organizacjami przestępczymi spoza państw byłego Związku Sowieckiego. Świadczą o tym trzy ważne szczyty mafijne, które odbyły się²³:

W 1993 roku w Erywaniu – Armenia, w którym uczestniczyli mafiosi włoscy, rosyjscy i kolumbijscy omawiający tam metody i formy prania brudnych pieniędzy;

W listopadzie 1993 roku w Pradze – Czechy gdzie rosyjska mafia postanowiła prac brudne pieniądze dla mafii włoskiej, w zamian za udostępnienie jej włoskich szlaków przemytu narkotyków na terenach azjatyckich;

Podczas spotkania, do którego doszło w styczniu 1995 roku w Puerto Rico mafie rosyjska i kolumbijska dokonały uzgodnień w sprawie stref wpływów przestępczych, dokonując swoistego podziału terytoriów zależnych.

Jak już wspomniano mafia rosyjska nie jest tworem jednorodnym²⁴, gdyż według danych rosyjskiego MSW pod koniec lat dziewięćdziesiątych w Rosji działało ok. 500 dobrze zorganizowanych organizacji etnicznych, w których skład wchodziło ok. 5000 zorganizowanych grup przestępczych. Koordynacją ich przedsięwzięć zajmowała się tzw. Rada, złożona z pięciuset szefów. Na czele każdej grupy stoi tzw. „wor w zakonie”, który cieszy się wśród gangsterów mirem i powszechnym uznaniem, co daje mu także

²¹ Ibidem.

²² D. Southwell, op. cit., s. 90.

²³ J.W. Wójcik, op. cit., s. 150.

²⁴ Zob. C. Sifakis, *Mafia-Encyklopedia*, Kraków 2007, s. 432-433.

prawo do rozstrzygania sporów. W latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych w Rosji, zwłaszcza w Moskwie i Petersburgu powstało wiele nowych grup, w skład których weszli weterani wojny w Afganistanie i w Czeczeni oraz zwalniani z Armii Czerwonej doskonale wyszkoleni komandosi ze „Specnazu”. Grupy te zajęły się głównie tzw. reketem czyli wymuszaniem haraczy za ochronę. Najbardziej znana z nich to grupa „liubierecka”, która w sposób zdecydowany i brutalny opanowała teren Moskwy, na którym wcześniej z powodzeniem działały przestępcze grupy z Kaukazu²⁵.

O rozmiarach przestępczości w Rosji świadczą alarmujące dane jeszcze z 1999 roku, według których stwierdzono tam 28 tysięcy zabójstw, aktów terroru kryminalnego, zamachów bombowych i uprowadzeń dla okupu, które były dziełem mafii. Bardzo duże dochody czerpie ona z nielegalnej produkcji alkoholu, którego miesięczny obrót szacowany jest na ponad miliard rubli. Tylko w 1999 roku zlikwidowano w Rosji 700 gorzelni produkujących alkohol na skalę przemysłową. Działa tam 300 wyspecjalizowanych gangów trudniących się kradzieżami i handlem samochodami, w czym wspiera ich 18 wyspecjalizowanych grup, których zadaniem jest korumpowanie funkcjonariuszy celnych i straży granicznej²⁶. Tak duże nielegalne dochody wymagają prania brudnych pieniędzy za pośrednictwem sektora bankowego nie tylko w Rosji, ale także w Szwajcarii, Czechach i Niemczech. Mafia lokuje też pieniądze w zakup hoteli na Lazurowym Wybrzeżu, nad Morzem Czarnym, czy w kupno luksusowych nieruchomości i rezydencji na całym świecie. Tylko w Moskwie praniem brudnych pieniędzy zajmuje się ok. 30 banków. Proceder ten wykryto, nawet w bankach izraelskich. Szacuje się, że rosyjska przestępczość zorganizowana poprzez legalizację osiągniętych przez siebie dochodów wyprowadziła z Rosji ok. 12 bilionów rubli. Specjaliści są zdania, że mafia przejęła ok. 40% banków działających w Rosji, a trzeba pamiętać, że takich podmiotów finansowych jest w tym kraju około 2500. Nieposłuszni i odmawiający współpracy z mafią bankierzy są często ofiarami spektakularnych zamachów. W połowie lat dziewięćdziesiątych takich aktów agresji było ponad 300, a zginęło w nich 30 właścicieli banków²⁷. New Scotland Yard zauważa, że coraz częściej rosyjska mafia penetruje brytyjski sektor finansowo-bankowy i czuje się w nim całkowicie bezkarna, w swoich przestępczych działaniach. Większość nielegalnej broni na tym rynku pochodzi właśnie z Rosji.

²⁵ W. Mądrzejowski, op. cit., s. 28.

²⁶ J.W. Wójcik, op. cit., s. 150-151.

²⁷ Ibidem.

KOLUMBIJSKIE KARTELE

Kolumbijskie organizacje przestępczości zorganizowanej, które jeszcze pod koniec ubiegłego wieku działały w sposób prawie bezkarny, to dwa wielkie kartele narkotykowe z Cali i Medellin. Zajmowały się one uprawą, przetwarzaniem i przemytem produktów z koki (kokaina) na rynki europejskie i do Stanów Zjednoczonych. Wykorzystywały one fakt, że dla najuboższej ludności wiejskiej Kolumbii uprawa koki była jedynym źródłem utrzymania. Państwo nie było w stanie zapewnić tym ludziom alternatywnych możliwości zarobkowania, stąd oferta ze strony karteli dawała im możliwość przeżycia. Pablo Escobar stojący na czele kartelu Medellin jawił się ubogim rolnikom jako współczesny Robin Hood, który wspomagał ich finansowo prowadząc także działalność filantropijną²⁸. Ze względu na ogromną popularność został nawet posłem do parlamentu Kolumbii. Korumpował najwyższe władze tego kraju, zabijał kandydatów na urząd prezydenta i pozostawał całkowicie bezkarny stając się jednym z najbogatszych ludzi na świecie (7 miejsce w/g rankingu Forbes). 2 grudnia 1993 roku dzięki dostarczonym przez USA urządzeniom wykorzystującym technikę triangulacji radiowej, grupa kolumbijskiej policji namierzyła jego kryjówkę w jednej z dzielnic Medellín. Tym razem P. Escobarowi nie udało się uciec i został zastrzelony w swojej rezydencji. Kilka lat później, w 2001 roku Andreas Pastrany stworzył projekt „Columbia” zakładający zmniejszenie uprawy koki o połowę, w ciągu pięciu lat²⁹. Plan ten zyskał wsparcie szkoleniowe i finansowe ze strony USA, co pozwoliło zredukować areał koki do 80 tysięcy hektarów. Operacja wojskowo-policyjna przeprowadzone przez Kolumbię i USA skutkowałą ujęciem 350 ważnych członków karteli, na czele z ich szefami Jose Rodriguezem Gacha oraz braćmi Gilberto i Miguelem Rodriguezem Orejueli. Operacja, której koszt wyniósł ok. 2,5 mld dolarów doprowadziła do likwidacji ponad 2 tysięcy laboratoriów i przejęcia 220 ton czystej kokainy. Niestety miejsce gangsterów zajęli równie dobrze zorganizowani partyzanci, spod znaku Rewolucyjnych Sił Zbrojnych Kolumbii oraz Zjednoczonych Oddziałów Samoobrony. Kolejna kampania antynarkotykowa przeprowadzona w 2006 roku doprowadziła wprawdzie do rozbicia tej ostatniej organizacji, ale proceder narkotykowy nie został w Kolumbii zlikwidowany. Nadal duża część narkotyków trafiających do USA pochodzi z dawnego imperium P. Escobara.

²⁸ D. Southwell, op. cit., s. 144-145.

²⁹ W. Mądrzejowski, op. cit., s. 27.

Powodem jest nie rozwiązany problem społeczny czyli brak oferty państwa dla rolniczej ludności Kolumbii, która poza uprawą koki nie widzi dla siebie szans egzystencji.

YAKUZA – JAPOŃSKA PRZESTĘPCZOŚĆ ZORGANIZOWANA.

Geneza Yakuzy sięga czasów samurajów³⁰, co czyni ją jedną z najstarszych na świecie organizacji przestępczych. Jej oddziaływanie sięga centrów rządowych i wielkich korporacji. Ale dotyka także także ulic małych miast. Japoński Narodowy Instytut Nauk Policyjnych oszacował, że Yakuzę tworzy 2500 gangów zrzeszających 150 tys. osób. Jest to więc największa na świecie sieć przestępcza.

W okresie, gdy szogunem został Tokugawa Ieyasu wielu samurajów utraciło swoich panów, którym wcześniej służyli swoimi mieczami. Stali się roninami³¹. Część z nich tworzyła grupy banitów, które wykorzystywały rolników i mieszkańców małych miasteczek. Ze względu na ich skandalizujące zachowanie i przesadny sposób ubierania się byli określani kabuki-mono, czyli obłąkani. By skutecznie chronić się przed nimi wieśniacy tworzyli gangi-machi-yokko (służący miastu), lub otokodate (rycerscy obywatele). Ze względu na to, że jedynie kasta wojowników miała prawo nosić miecze, gangi te zatrudniały roninów, by ci pomagali im chronić ich miasteczka i wsie. Wprawdzie ekspert od spraw bezpieczeństwa Kanehiro Hoshino z Narodowego Instytutu Nauk Policyjnych uważa, że wszystkich roninów zlikwidowano do 1688 r. wielu yakuzów prezentuje swoje drzewa genealogiczne wywodzące się od roninów lub otokodate. Yakuza uważa, że właśnie ich słynni przodkowie połączyli się z bakuto (gildie hazardzistów) oraz tekiya (handlarze domokrażcy) i stworzyli gangi, które stały się Yakuzą. Nazwa Yakuza pochodzi od najgorszego zestawu kart jaki można uzyskać w japońskiej grze oicho-kabu. W tej grze podobnie jak w bakaracie dodaje się wartość trzech kart by otrzymać finalny wynik. Najgorszy zestaw stanowi 8, 9 i 3. Wg. Starego japońskiego systemu liczenia taki układ liczb odczytuje się fonetycznie jako ya, ku i sa. Tak powstało właśnie słowo Yakuza. Według obecnego sposobu liczenia 8, 9 i 3 wymawia się jako hachi-kyu-san tak również określa się Yakuzę. Trudno jednoznacznie stwierdzić czy termin ten był pierwotnie używany jako obelga wskazują-

³⁰ A. Czop, M. Sokołowski, *Początki prawa i filozofii bezpieczeństwa Cesarstwa Japonii*, „Kultura Bezpieczeństwa. Nauka – Praktyka – Refleksje” nr 11, Kraków 2012, s. 14-18.

³¹ D. Southwell, op. cit., s. 58

ca, że są oni „bezwartościowymi rękoma”, czy raczej sugerował, że ktoś miał pecha stając im na drodze. Gwałtowna industrializacja, która zaczęła się po epoce feudalizmu w 1869 roku, spowodowała, że Yakuza zajęła się czerpaniem zysku z prostytucji i hazardu, wymuszeniami okupów, oszustwami oraz kontrolowaniem budownictwa i siły roboczej. Toyama Mitsuru w 1879 roku założył genyosha (Stowarzyszenie Mrocznego Oceanu). Była to organizacja ekstremalnie nacjonalistyczna, zmierzająca jednocześnie do przywrócenia tradycyjnych wartości. Nawiązała ona bliskie stosunki z paramilitarnym Stowarzyszeniem Czarnego Smoka. Obie grupy nawiązały kontakt z Yakuzą wykorzystując jej członków do likwidowania lewicowych polityków i dokonywania zamachów terrorystycznych np. zamachu na cesarzową Korei w 1895 r. Te właśnie relacje dały początek wielu powiązaniom tajnych stowarzyszeń, którymi Yakuza zarządza do chwili obecnej. Najbardziej dynamiczny okres rozwoju współczesnej Yakuzy miał miejsce pod koniec II wojny światowej i w czasie amerykańskiej okupacji Japonii. Przejęła ona wówczas prostytucję a w związku z powstaniem czarnego rynku także handel towarami deficytowymi. Struktura Yakuzy wzorowana jest na rodzinie a jej podstawowym elementem są relacje ojciec – syn i mistrz – uczeń. Na nich właśnie zbudowana jest hierarchia. Oyabun to określenie bossa Yakuzy, co w tłumaczeniu oznacza „rolę ojca” a członkowie, którzy mu podlegają nazywani są kobunami przyjmując „rolę dziecka”³². Ceremonia inicjacji to podstawowy rytuał dla każdego członka Yakuzy, który określa całe jego późniejsze życie. Kandydat siedzi twarzą do oyabuna a osoba, która go rekomenduje przygotowuje sake dodając do ryżowego wina sól i rybie łuski. Oyabun otrzymuje pełny kielich a nowicjusz wypełniony jedynie do połowy. Po złożeniu przysięgi w, której rekrut uznaje oyabuna jako swojego ojca deklaruje mu posłuszeństwo, okazywanie szacunku rodzinie i stawianie jej interesów ponad wszystko³³. Obaj mężczyźni wypijają sake i wymieniają się kielichami. Od tego momentu kandydat staje się kobunem i zostaje przyjęty do rodziny, której pozostali członkowie składają mu gratulację. Podstawową zasadą jest bezwzględne posłuszeństwo wobec oyabuna. W przypadku nie wywiązania się z obowiązków bądź ściągnięcia dyshonoru na rodzinę konieczne jest

³² Ibidem, s. 60.

³³ J. Piwowarski, A. Czop, *Tradycja i nowoczesność jako aspekty profilaktyki w niektórych problemach bezpieczeństwa Azji Południowo-Wschodniej*, „Zeszyt Naukowy Apeiron”, 2011, nr 5, s. 299–318.

rytualne dokonanie przeprosin i odbycie pokuty. Najczęściej jest to yubitsume – obcięcie palca, który przekazuje się oyabunowi. Wprawdzie Yakuza na przestrzeni wielu lat przeszła szereg zmian, ale nadal jej członkowie przestrzegają sześciu tradycyjnych zasad³⁴:

- Nigdy nie zdradzaj tajemnic organizacji;
- Nigdy nie stosuj przemocy wobec żony, dzieci członków gangu;
- Nie bądź osobiście zaangażowany w handel narkotykami;
- Nie odmawiaj pieniędzy gangowi;
- Zawsze bądź posłuszny swoim zwierzchnikom;
- Nigdy nie zwracaj się do policji.

Yakuza kontrolują wielkie koncerny i spółki akcyjne przez swych członków, którzy wykupują akcję by następnie szantażować rady nadzorcze ujawnianiem sekretów firmy. Zmuszają też biznesmenów do obowiązkowej prenumeraty wydawanych przez Yakuzę magazynów. Obok tradycyjnych form przestępczości jak handel narkotykami, hazard, prowadzenia zakładów bukmacherskich, lichwiarskie pożyczki i płatna protekcja, Yakuza zarabia na wymuszeniach haraczu za tzw. ochronę przedsiębiorstw. Zajmuje się także szantażowaniem pracowników sektora finansowego co umożliwia im uzyskiwanie dużych kredytów. Zorganizowana działalność przestępcza w sektorze finansowym jest dla Yakuzy najbardziej opłacalna. To powoduję, że najwięcej skorumpowanych księgowych, prawników i bankierów ujawnia się właśnie w Japonii. Yakuza ma także wyjątkowo mocną pozycję w japońskiej polityce. Pomimo że Yakuza określana jest mianem japońskiej mafii to przynależność do niej nie stanowi naruszenia prawa. Stąd jej członkami są właściciele firm i szanowani biznesmeni. Roczne przychody tej organizacji na 20 mld dolarów.

TRIADY – CHIŃSKA PRZESTĘPCZOŚĆ ZORGANIZOWANA

Triady są transnarodowymi organizacjami, które obecnie rozwijają się na każdym kontynencie³⁵ panując nad przestępczą działalnością w społecznościach chińskich na całym świecie. Zajmują się one głównie przemysłem narkotyków i ludzi. Ze względu na to, że nie mają stałych struktur i potrafią elastycznie przystosowywać się do zmieniających się warunków przetrwały przez wiele wieków. Często nazywa się je więc nieśmiertelnym stowarzyszeniem. Najstarszą grupą przestępczą, w tej organizacji

³⁴ J. W. Wójcik, op. cit., s. 160.

³⁵ D. Southwell, op. cit., s. 73 – 74.

są tzw. Czerwone Brwi. Było to tajne stowarzyszenie wojowników, którzy w 25 r. n.e. walczyli o obalenie Wan Manga. Był to więc ruch oporu, który później ewoluował w stronę przestępczości. Natomiast pod koniec dynastii Tang, w X wieku powstało stowarzyszenie Białego Lotosu. Członkowie tej buddyjskiej sekty byli represjonowani przez chińskie władze, co spowodowało, że w XIII wieku wystąpili przeciwko rządowi Mongołów w Chinach. Dzięki ich wsparciu buddyjski mnich Hung Wu, w 1368 r. został cesarzem i zapoczątkował dynastię Ming. Gdy dynastia Qing w 1644 roku opanowała Chiny stowarzyszenie Białego Lotosu zorganizowało ruch oporu by doprowadzić do przywrócenia dynastii Ming. Istotną częścią tej opozycji byli mnisi z klasztoru Shaolin. Cesarz Manchu wysłał ekspedycję by zlikwidowała mnichów i spaliła ich klasztor. 18 mnichów uciekło, a 5 z nich utworzyło Stowarzyszenie Nieba i Ziemi. Na bazie tych tajnych stowarzyszeń powstawały kolejne grupy, między innymi Pięści Sprawiedliwej Harmonii. Członkowie tego stowarzyszenia w latach 1899 – 1901 zorganizowali tzw. powstanie bokserów, którego celem było wyparcie z Chin wpływów zachodu. Z czasem członkowie tych grup docierali do innych krajów, tworząc w Ameryce tzw. Tongi a w Wielkiej Brytanii Triady – z uwagi na trójkątny emblemat używany podczas rytuałów. Wówczas także rozpoczęły przestępczą działalność taką jak:

- handel opium,
- kontrolę prostytucji,
- wymuszenia,
- nielegalne gry hazardowe³⁶.

PRZESTĘPCZOŚĆ ZORGANIZOWANA, A TERRORYZM

Z przeprowadzonego procesu badawczego wynika, że przestępczość zorganizowaną, podobnie jak i terroryzm można zaliczyć do tzw. przestępczości grupowej.

Zarówno członkowie grup zorganizowanych jak i terroryści bardzo często stosują brutalną przemoc, która w zamierzeniu ma wywołać poczucie strachu i lęku, zarówno poszczególnych jednostek jak i całych grup społecznych. Co więcej występują niekiedy sytuacje, gdy są to podmioty tożsame – organizacja terrorystyczna jest jednocześnie zorganizowaną grupą przestępczą i na odwrót. Z takimi właśnie sytuacjami mamy obecnie

³⁶ J. W. Wójcik, op. cit., s. 168.

do czynienia chociażby na Kaukazie³⁷. Warto mieć na uwadze to, że czecheńskie organizacje terrorystyczne są skazane na działalność kryminalną, gdyż nie posiadają wystarczających innych źródeł dochodu.

Przestępczość zorganizowana stanowi także sposób zdobywania funduszy na działalność terrorystyczną przez „Świetlisty Szlak” – peruwiańską organizację terrorystyczną znaną z prowadzonego na dużą skalę nielegalnego obrotu kokainą.

Kolejną wspólną cechą jest to, że grupy przestępczości zorganizowanej i terrorystyczne mają podobną, hierarchiczną strukturę organizacyjną, opartą na wyznaczeniu każdemu członkowi określonych zadań i odpowiedzialności, przy założeniu całkowitego posłuszeństwa i dyscypliny wobec przełożonych³⁸. Podobnie wygląda kwestia podporządkowania i lojalności wobec grupy, a złamanie tych zasad z reguły karane jest śmiercią. Zdrada jest napiętnowana jako najcięższa zbrodnia, wobec tych organizacji.

Częsta jest także współpraca grup przestępczych z terrorystami, którą obserwujemy chociażby przy obecnym kryzysie migracyjnym. To członkowie organizacji przestępczych zajmują się fałszowaniem dokumentów dla terrorystów usiłujących pod zmienioną tożsamością dotrzeć do państw Unii³⁹. To także oni odpowiadają za logistykę i transport morski uchodźców, wśród których są także ekstremiści islamscy. Można obserwować na dokumentalnych ujęciach filmowych jak po dopłynięciu łodzi z migrantami do brzegu jest ona przejmowana przez ludzi, którzy umieszczają ją na platformie i odwożą w kierunku skąd przyplęnęła. Po jakimś czasie ta sama łódź pojawia się ponownie w porcie, z kolejnym transportem. To właśnie przykład działania grupy przestępczej czerpiącej ogromne zyski z przemytu ludzi do Europy. Relacje pomiędzy gangsterami, a terrorystami mogą mieć charakter immanentny. Wówczas organizacje terrorystyczne tolerują działalność zorganizowanej grupy przestępczej, w zamian za co otrzymują udział w zyskach. Za te pieniądze mogą dokonać zakupu broni i zorganizować zamachy. Niekiedy we wzajemnej współpracy można także zauważyć podporządkowanie. Pieniądze uzyskane za narkotyki,

³⁷ Zob. S. Redo, *Zwalczanie przestępczości zorganizowanej w Azji centralnej*, Warszawa 2007.

³⁸ W. Czajkowski, *Wpływ społeczny i przywództwo. Sprawność w relacjach społecznych*, [w:] A. Piasecki (red.), *Model przywództwa*. Kraków: Wydawnictwo „Profesja” 2006.

³⁹ A. Czop, J. Piwowski, *Aktualne ruchy migracyjne jako czynnik zagrożenia terrorystycznego w Europie i w Polsce* [w:] K. Jałoszyński, W. Zubrzycki, A. Babiński, *Policyjne siły specjalne w Polsce*, Szczytno 2015, s. 27-45.

przeznaczone są na zakup broni, która potem jest wykorzystywana przez ekstremistów do walki, przy użyciu metod terrorystycznych.

Są także istotne różnice pomiędzy organizacjami przestępczymi, a ugrupowaniami terrorystycznymi. Te pierwsze za główny cel stawiają sobie generowanie jak największych zysków⁴⁰. Dla terrorystów cele mają charakter polityczny lub religijny i związane są z realizacją określonej ideologii. Zależy im także na rozgłosie, a każda akcja czy zamach mają mieć jak największy wymiar medialny, tak by zwiększyć jego społeczną siłę rażenia. Nagłaśnianie ich działań jest podstawową metodą. Zupełnie inaczej działają członkowie grup przestępczych, którzy starają się być niezauważeni dla organów ścigania. Zależy im na poufności i dyskrecji, zgodnie z powiedzeniem – „pieniądze lubią ciszę”⁴¹. Przestępcy dbają także by kamuflować źródła pochodzenia pieniędzy, stąd praktyka legalizowania ich wpływów poprzez tzw. „pranie brudnych pieniędzy”.

Kolejna różnica to fakt, że zorganizowane grupy przestępcze z reguły nie występują przeciwko obowiązującemu porządkowi prawnemu, lecz nawet dążą do jego utrzymania, zwłaszcza w sytuacji kryzysu władzy centralnej. Wówczas może się nawet pojawić zjawisko tzw. władzy paralelnej, czyli przejęcia przez grupę przestępczą kontroli nad takimi sferami życia społecznego, które w niewielkim stopniu podlegają władzy państwowej. Z takim procesem spotykamy się w niektórych państwach Ameryki Łacińskiej.

Ważny jest także inny odbiór społeczny organizacji terrorystycznych, których działalność jest znacznie częściej akceptowana przez opinię publiczną. Spowodowane jest to nieostrą granicą między walką narodowyzwoleńczą a terroryzmem. Społeczeństwo jest niekiedy w stanie uznać za usprawiedliwione niektóre cele czy metody terrorystów. Takie przyzwolenie nie towarzyszy natomiast działalności zorganizowanych grup przestępczych.

Autorzy wykazali, na bazie przeprowadzonej analizy funkcjonowania najważniejszych organizacji przestępczych, że charakter ich działania oraz jego międzynarodowy zasięg powodują, że w sposób naturalny tworzą się pomiędzy nimi, a grupami terrorystycznymi bliskie relacje. Wskazane zostały podobieństwa i różnice pomiędzy tymi podmiotami. Badanie wykazało, że przestępczość zorganizowana i terroryzm nie znają granic, w związku z tym uprawniony jest wniosek, że przy ich zwalczaniu nie

⁴⁰ Zob. W. Filipkowski, *Zwalczanie przestępczości zorganizowanej w aspekcie finansowym*, Kraków 2004.

⁴¹ J.G. Hülsmann, *Etyka produkcji pieniądza*, Warszawa 2016.

można kierować się żadnymi granicami, jedynie granicą przestrzegania praw człowieka⁴².

BIBLIOGRAFIA

1. Czajkowski W., *Wpływ społeczny i przywództwo. Sprawność w relacjach społecznych*, [w:] A. Piasecki (red.), *Model przywództwa*, Kraków: Wydawnictwo „Profesja” 2006.
2. Czop A., Piwowarski J., *Aktualne ruchy migracyjne jako czynnik zagrożenia terrorystycznego w Europie i w Polsce*, [w:] K. Jałoszyński, W. Zubrzycki, A. Babiński, *Policyjne siły specjalne w Polsce*, Szczytno 2015, (s. 27-45).
3. Czop A., Sokołowski M., *Początki prawa i filozofii bezpieczeństwa Cesarstwa Japonii*, „Kultura Bezpieczeństwa. Nauka – Praktyka – Refleksje” nr 11, Kraków 2012.
4. Filipkowski W., *Zwalczanie przestępczości zorganizowanej w aspekcie finansowym*, Kraków 2004.
5. Gołębiowski J., *Przestępczość zorganizowana*, Warszawa 2008.
6. Mądrzejowski W., *Przestępczość zorganizowana – system zwalczania*, Warszawa 2008.
7. Palmieri L., *Organized crime in Italy*, International Criminal Police Review 1992.
8. Pimlott J., *Encyklopedia terroryzmu*, Warszawa 2005.
9. Piwowarski J., Czop A., *Tradycja i nowoczesność jako aspekty profilaktyki w niektórych problemach bezpieczeństwa Azji Południowo-Wschodniej*, „Zeszyt Naukowy Apeiron”, 2011, nr 5.
10. Piwowarski J., Rozwadowski M., *Strategia bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej. Cele i zadania*, „Kultura Bezpieczeństwa. Nauka-Praktyka-Refleksje”, nr 19, Kraków 2015, s. 45 – 57.
11. Pływaczewski E.W., *Przestępczość zorganizowana i jej zwalczanie w Europie zachodniej*, Warszawa 1992.
12. Potakowski D., *Amerykańska przestępczość zorganizowana i jej zwalczanie*, „Przegląd policyjny” 1994, nr 3.
13. Redo S., *Zwalczanie przestępczości zorganizowanej w Azji centralnej*, Warszawa 2007.
14. Saviano R., *Gomorra. Podróż po imperium kamorry*, Warszawa 2008.

⁴² E.W. Pływaczewski, *Przestępczość zorganizowana i jej zwalczanie w Europie zachodniej*, Warszawa 1992.

15. Sifakis C., *Mafia-Encyklopedia*, Kraków 2007.
16. Southwell D., *Historia przestępczości zorganizowanej*, Bremen 2009.
17. Wójcik, J. W., *Przeciwdziałanie przestępczości zorganizowanej*, Warszawa 2011.

Strony internetowe:

18. www.thefreelibrary.com/Peter%2Blejins%2B, data dostępu: 2016-09-30

Andrzej Czop jest absolwentem Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego kierunku Prawo oraz doktorem nauk społecznych w dziedzinie bezpieczeństwa. Przez 25 lat pełnił służbę w Policji między innymi na stanowiskach: Rady Komendanta Głównego Policji, Naczelnika Wydziału Profilaktyki KGP, Komendanta Rejonowego Policji Kraków-Wschód i Komendanta Miejskiego Policji w Krakowie. Obecnie jest dyrektorem generalnym Krakowskiego Centrum Bezpieczeństwa pełniąc funkcję wice prezesa Polskiego Związku Pracodawców Ochrona Oddział Małopolska. Jest także członkiem Stowarzyszenia Komendantów Policji. Pełni funkcję dziekana Wydziału Zamiejscowego Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron” w Krakowie. Misją jego działalności naukowej i zawodowej jest poszukiwanie i wdrażanie rozwiązań podnoszących poziom bezpieczeństwa zarówno osób jak i podmiotów gospodarczych.

Piotr Czop jest absolwentem Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron” w Krakowie. Ukończył Wydział Bezpieczeństwa i Nauk Społeczno-Prawnych kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne. Jest autorem pracy dyplomowej *Przestępczość zorganizowana jako zagrożenie bezpieczeństwa państwa* napisanej pod kierunkiem naukowym dr Juliusza Piwowarskiego prof. WSBPiI „Apeiron” w Krakowie. Zawodowo zajmuje się zapewnianiem bezpieczeństwa informatycznego gwarantującego sprawność realizowanych procesów gospodarczych. Funkcję tę sprawował w firmie Capgemini, a obecnie w brytyjskiej korporacji XL Catlin na stanowisku Team Leadera. Ukończył między innymi międzynarodowe certyfikowane szkolenia: ITIL CSI w zakresie usprawniania procesów, ITIL Foundation z metodologii efektywnych działań oraz tzw. dobrych praktyk w IT, Lean Six Sigma (green belt) – zwiększenie efektywności procesów oraz redukcji zbędnych elementów zarządzania.